

Turizm Alanındaki Hakemli Dergilerde Makale Yayımlarının Verilmesinde Etkili Olan Ölçütler: Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi Makale Değerlendirme Formları Üzerine Bir İnceleme

Nazmi KOZAK

Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu

ÖZ

Son yıllarda hakem denetimli dergiler, akademik gündemi ve çevreleri fazlasıyla meşgul eden konuların başında yer almaktadır. Özellikle, Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan yürürlüğe giren doğentlik sınavlarına başvuru koşulları içerisinde hakem denetimli dergilerde yayımlanan makaleler önemli yer tutmaktadır. Bu gelişmeler ışığında, hem Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nin 1997-2000 yılları arasındaki hakem denetimli olması ile ilgili uygulamalarını ve deneyimlerinden ortaya çıkan bulguları ilgili kamuoyu ile paylaşmak ve hem de hakem denetimli dergi çıkaranlar ve çıkarmayı planlayanlara bazı konuları açıklığa kavuşturucu bilgiler vermek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Çalışma, 1997-2000 yılları arasında Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'ne önerilen ve hakem denetimine sunulan makalelerle ilgili hakem raporları dikkate alınarak yürütülmüştür. Söz konusu dönemde hakem denetimine sunulan 93 makaleye ilişkin veriler SPSS 9,0 istatistik paket programına aktarılmış ve analiz edilmiştir. Analiz, tekli ve ikili olmak üzere iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan sonuç olarak, Türkiye'de turizm alanındaki hakem denetimli dergilerde makale değerlendirmesinde hakemlerin üzerinde en çok durdukları konular ortaya çıkarılmıştır. İkinci önemli bir diğer sonuç da, elde edilen bulguların Türkiye'de turizm alanında çalışan akademisyenlerin ünvanları ile makale değerlendirme ölçütleri arasında önemli anlamlı farklılaşmanın bu çalışmada belirgin olarak ortaya çıkarılmış olmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Bilimsel Dergiler, Hakem Denetimli Dergiler, Hakem Eğilimleri, Turizm, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Türkiye

GİRİŞ

Akademik dergiler bir veya birkaç disiplini kapsayan, bilimsel araştırma ve yazım ölçütlerine uygun olarak hazırlanmış makalelere ek olarak araştırma, konferans notları ve kitap eleştirileri vb yazıları yayımlayan süreli yayınlardır. Akademik çevreler dışında zaman zaman eleştiri konusu olsa bile, akademik dergilerin okuyucuları ve yazarları genellikle bilim adamları ve araştırmacılarıdır. Bu nedenle de, yazılarda bilimsel terminolojinin kullanılmasına özen gösterilir. Akademik dergiler, hakemli (refereed) ve hakemli olmayan (non-refereed) olmak üzere ikiye ayrılır.

Dergilerin iki ayrı türe ayrılmasının ardında yatan temel gerekçe, önerilen makalelerin yayımlanma biçiminden kaynaklanmaktadır. Zira, hakemli olmayan akademik dergilerde makalelerin yayımı ile ilgili karar, editör vb. görevlerdeki kişilerin kararına ge-

nellikle bağlı iken, hakemli olan dergilerde yayım kararının verilebilmesi için dergi editörünün tayin edeceği hakem/hakemlerin makale ile ilgili görüşleri önemli olmaktadır. Bir başka anlatımla dergi editörü, önerilen bir makalenin yayımlanmaya uygunluğunun belirlenebilmesi için yayın kurulu üyesi olarak önceden dergi künyesinde ismi yer alan veya (bazı durumlarda) yer almayan akademisyen ve araştırmacıların hakemliğine başvurur.

Editör hakemlerden derginin politikası, değerlendirme ölçütleri ve uyulması istenilen bilimsel etik kuralları vb. hususlar dahilinde makaleleri değerlendirmeleri ister. Hakemlerden gelen görüşü dikkate alarak editör, makalenin yayımı veya yayımlanmaması ya da düzeltme istemi vb. kararları alır ve makale yazar/yazarlarına bildirir. Bazı durumlarda editör tayin edilenlerin dışındaki hakemlerden de görüş isteyebilir veya mevcut hakemlerin görüşlerine katılmayabilir. Aynı şekilde görüşü istenilen hakemlerin

sayısı da derginin yayın politikası doğrultusunda bir veya birkaç kişi olabilir. Dolayısıyla hakemli dergilerin niteliklerinin belirlenmesinde hakem uygulamalarının süreci ve hakemlerin makale değerlendirmede dikkat ettikleri ölçütler önem kazanmaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacını, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi örneğinden yola çıkılarak Türkiye'deki turizm alanındaki hakemli dergilerde makale değerlendirme sürecine etkide bulunan başlıca faktörlerin ortaya konulması oluşturmaktadır. Aynı şekilde, hakemlerin makalelerin yayımı, düzeltilmesi veya yayımlanmaması ile ilgili sonuçları verirken hangi değerlendirme ölçütlerine daha çok dikkat ettiklerinin de ortaya konulması amaçlar arasında yer almaktadır. Çalışmanın üçüncü amacı ise, değerlendirme ölçütleri ile ilgili konularda farklı basamaklardaki akademisyenlerin değerlendirme ölçütleri üzerindeki farklılıkları ortaya çıkarmaktır. Bu üç amaçla ilgili sonuçlara ulaşılması ile, turizm alanında makale hazırlayan yazarların hangi ölçütlere daha fazla dikkat etmeleri gerektiğine ilişkin birtakım sonuçlara da ulaşılmış olacaktır. Elde edilen sonuçların, diğer bilim dallarında yayın yapan dergiler için de yön gösterici olabilmesi planlanmaktadır.

KONU VE ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Yukarıda da belirtildiği üzere, hakemli olan dergilerin uygulamalarının incelenmesi akla takılan pek çok sorunun yanıtını vermesi bakımından önemli olmaktadır. Biçimsel bakımdan pek çok derginin künyesinde hakemli dergiciliğin gerekleri arasında yer alan hususlar yer almaktadır. Yayın kurulu listesi, makale hazırlama ve gönderme kuralları, kaynakça-dipnot gösterme, makale değerlendirme ölçütleri, hakem sayısı vb. konulara ilişkin açıklamalar pek çok derginin sayfalarında yer almaktadır. Zaman zaman yazılı olan uygulamalara ne denli uygun davranıldığı konusu kafalarda soru işareti oluşturabilmektedir.

Hakemli dergilerin niteliğinin ortaya konulabilmesi için yürütülen araştırmalar ilgili literatürde ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi atıf indeksi, diğeri de makale değerlendirme sürecinin (peer review) incelenmesidir (Street ve Bozeman 1998). Atıf indeksi, söz konusu dergide yayımlanan makalelerin diğer çalışmalarda ne kadar atıf aldığı (kullanıldığı) ortaya konulması şeklinde kısaca açıklanabilir. Makale değerlendirme sürecinin incelenmesini de, hakemli dergi uygulamalarına editörlerin ne denli uydularının ortaya konulması şeklinde tanımlamak mümkündür. Bir anlamda makale değerlendirme sü-

recinin incelenmesi dergilerin niteliklerini ortaya koymak için alternatif bir ölçüm tekniği olarak da açıklanabilir. Böylelikle dergilerin belirli bir dönemde makale değerlendirmesi ile ilgili ne tür uygulamalarda buldukları da ortaya çıkarılmış olmaktadır.

Makale değerlendirme sürecini inceleyen ve bu yolla hakemli dergilerin nitelikleri ile ilgili birtakım bulgulara ulaşmayı amaçlayan çalışmalara literatürde rastlanmaktadır. Söz konusu çalışmalardan biri Babor ve Griffith (1996) tarafından yapılmıştır. Yazarlar, uluslararası alanda yayımlanan hakemli dergilerin hakem uygulamalar ile ilgili gözlemlerini aktarmışlar ve önerilen yazıların nitelikleri, hakem değerlendirmeleri ve editörlerin vermiş oldukları kararları analiz etmişlerdir. McGaghie (1999), dergilere gönderilen makalelerin incelenmesinde hakemlerin dikkat etmeleri genellikle istenilen derginin yayın politikası ile makale kalitesi üzerindeki görüşleri tartışmıştır. Clark ve diğerleri (2000), hakemli dergilere gönderilen yazıların değerlendirme süreci ve süreçte etkide bulunan faktörleri incelemiş ve yazıların yayımlanma süresinin azaltılmasına yönelik dört ayrı öneride bulunmuşlardır. Smaby ve diğerleri (2000), İnternet ortamında dergi yayınlamanın makale denetimi ile ilgili uygulamalara getireceği yenilikleri tartışmışlardır. Yazarlar, bu bağlamda internet üzerinde makale denetimi için hakemlere makale gönderilmesi ve değerlendirme işleminin internet ortamında yapılarak editöre gönderilmesinin getireceği kolaylıklar üzerinde de durmuşlardır. Konu ile ilgili başka çalışmalar da bulunmaktadır (Benjamin ve Brenner 1974; Brinn, Jones ve Pendlebury 1996; Brown ve Huefner 1994; Howard ve Nikolai 1983; Nobes 1985, 1986). Editörlerin makale değerlendirme süreci üzerindeki etkilerini konu alan çalışmalar da bulunmaktadır. Söz konusu çalışmalardan bazıları hakem değerlendirmesinde uluslararası eğilimleri inceleyen (Sharp, 1990), bazı çalışmalar ise makalelerin araştırma bulguları ve kuramsal ilişkilendirmelerinde hakemlerin kişisel düşüncelerinden etkilendiklerini ortaya koymaktadır (Abramowitz, Gomes ve Abramowitz 1975; Bornstein 1991; Epstein 1995). Editörlerin eğilimlerinin yazıların kabulü ve reddi üzerinde etkili olabildiği gözlenmektedir. Cummings ve Frost (1985), gerçekleştirdikleri araştırmalarda ve yaptıkları görüşmelerde hakemlerin çoğu kez birbiri ile ters düşen kararlar verebildiklerini ve kararlarında kişisel görüşlerin önemli olduğunu saptamışlardır. Bu tür davranışların hakemlerin editörlük işlevlerinin nesnelliği üzerinde doğrudan etkide bulunduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, bazı editörlerin yayımlanmasında negatif eğilimli oldukları

bazı yazıları negatif eğilimlerini bildikleri hakemlere gönderebildikleri de bilinmektedir (Bornstein 1991; Cummings & Frost 1985; Hartley 1987; Kassirer ve Champion 1994). Örneğin; Gilliland ve Cortina (1997) tarafından Journal of Applied Psychology’ye önerilen 823 makaleye ilişkin değerlendirme formları üzerine yürüttükleri çalışmada editörlerin olumlu ve olumsuz yaklaşımlarının makale değerlendirme süreci ve makalenin yayım kararı üzerinde etkili olduğunu saptamışlardır. Olumlu ve olumsuz editör yaklaşımlarının makale değerlendirme süreci üzerindeki etkileri, Brustad (1999) tarafından yapılan bir çalışmada da konu olarak seçilmiştir. Örneğine az rastlansa da, editörlerin negatif eğilimleri bazı durumlarda yazarın/yazarların lehine de sonuçlanabildiği, yapılan bir araştırma ile ortaya çıkarılmıştır (Cummings ve Frost 1985). Editörlerin eğilimleri yazıların değerlendirme sürecinin güvenilirliği ve geçerliliği üzerinde önemli ölçüde etkide bulunan süreçleri oluşturmaktadır. Ayrıca, editörlerin eğilimlerine ilişkin uygulamaların bu alanda genel kabul görmüş standartlara ters düşmeye başladığı da gözlenmiştir (Von Glinow ve Novelli 1982).

ANATOLIA: TURİZM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi (o zamanki adıyla Anatolia: Turizm ve Çevre Dergisi), 1990 yılında yayın faaliyetine başlamıştır. 1990-1997 yılları arasındaki yayın sürecinde dergi, akademik içerikli bir süreli yayın şeklinde yayımlanmıştır. Söz konusu dönemde Türkiye’de henüz hakem denetimli akademik dergiciliğe bakışın ve hakem denetimli akademik dergicilik için olmazsa olmaz koşullardan biri olan yeterli sayıda ve nitelikte makale üretiminin olmaması, derginin 1997 yılına kadar geçen dönemde hakem denetimine açık bir akademik dergi olmasının ardında yatan en temel gerekçedir. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 1997 yılında başladığı hakemli denetimine açık dergi olma özelliğini halen sürdürmektedir.

Yayın Politikası

Anatolia Dergisi’nin yayın politikası, özü itibariyle, 1990 yılından itibaren hiçbir değişikliğe uğramadan devam etmektedir. Derginin yayın politikasını, kısaca, turizm ve yakın alanlarında Türkiye’de bilimsel gelişimin sağlanmasına katkıda bulunmak şeklinde tanımlamak mümkündür. 1997 yılından itibaren ise aynı yayın politikası hakem denetimli akademik dergiciliğin sınırları içerisinde devam ettirilmektedir. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi’nde 1990-2000 yılları arasında yayımlanan 400’ü aşkın makale

le incelendiğinde söz konusu yayın politikasının değişmezliği daha iyi gözlenmektedir.

Makale Değerlendirme Süreci ve Uygulamaları

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi’nin hakem denetimli dergi haline getirilmesi aşamasında şu çalışmalar gerçekleştirilmiştir:

- Öncelikli olarak dergiye önerilen makaleleri değerlendirecek, Türkiye’de çalışmalarını ile tanınan akademisyen ve araştırmacılardan oluşan “yayın kurulu” oluşturulmuştur.
- İsimleri belirlenen yayın kurulu üyeleriyle ilgili bilgilerin derlenebilmesi için “hakem bilgi formu” hazırlanmıştır. Söz konusu formda; yayın kurulu üyeleriyle iletişim için gereken bilgilerin (posta adresi, tel, faks, e-mail) yanı sıra, üyelerin makale değerlendirebileceği ilk beş uzmanlık alanını belirtmeleri istenmiştir. Dergi yayın kurulu üyelerinin tamamına yakın bir bölümün bilgileri dergi editörlüğü tarafından arşivlenmiştir.
- Makalelerin değerlendirilmesinde kılavuzluk etmesi amacıyla “makalede değerlendirme ölçütleri” hazırlanmış ve bir sayfada özetlenmiştir.
- Editörlüğe gönderilen makalelerin kayıtlarının tutulabilmesi için ayrı bir form hazırlanmış ve bu form ile; hangi makalenin hangi tarihte editörlüğe ulaştığı, değerlendirme için hangi hakemlere hangi tarihlerde gönderildiği, hangi tarihlerde geri döndüğü vb. bilgilerin derlenmesine olanak sağlanmıştır.

Makale Değerlendirme Süreci

Dergi editörlüğüne gönderilen (önerilen) bir makale aşağıdaki aşamalar dahilinde değerlendirme işlemine tabi tutulmakta ve yayın kararı bu aşamalardan sonra verilmektedir.

Aşama 1. Editörlüğe ulaşan her makale (başlığı, yazarı, geliş tarihi, konusu) kayıt altına alınır. Makale yazarına/yazarlarına makalenin editörlüğe ulaştığına ilişkin bir mektup gönderilir.

Aşama 2. Söz konusu makaleyi değerlendirebilecek en az iki hakemin (şimdiye kadar editörlüğe ulaşan makalelerin yaklaşık % 80’lik kısmı iki hakemin denetiminden geçmiştir) kimlerden oluşacağı editörlük arşivindeki “hakem bilgi formları” yardımıyla belirlenir. Bazı makalelerin konusunda yayın kurulu üyeleri içerisinde uzman olan en az iki üyenin bulunmadığı durumlarda, yayın kurulu üyesi olmayan hakemlerin de görüşlerine başvurulur. Şimdiye kadar 10’u aşan sayıdaki makalenin değerlendirilmesi amacıyla “dışarıdan hakem”in görüşlerine başvurulmuştur.

Aşama 3. Üst yazı niteliğinde bir mektup, makale değerlendirme ölçütlerini içeren form (2001 yılından itibaren gönderilmemektedir) ve makale çıktısının bir örneği (yazar kimliğinin makale üzerinde belirtilmemiş olmasına dikkat edilir) zarflanarak posta veya kargo ile isimleri belirlenmiş hakemlere gönderilir.

Aşama 4. Değerlendirme için hakemlere 30 günlük süre tanınır. 45 gün içerisinde değerlendirmesi yapılamayan makaleler için bir başka hakem saptanarak değerlendirmesine başvurulur.

Aşama 5. Değerlendirme sonuçları editörlüğe ulaştığında, öncelikle değerlendirme sonuç formlarının birer örneği editörlükte kalmak üzere fotokopisi çekilir. Bu işlem sırasında hakem kimliğinin makale yazar/yazarları tarafından öğrenilmesini önlemek için yazara/yazarlara gönderilecek nüshalarda hakeme ait kimlik bilgilerinin bulunduğu kısım kapatıldıktan sonra fotokopisi alınır.

Aşama 6. Değerlendirme sonuçları makale yazar/yazarlarına posta yoluyla gönderilir. Eğer hakemlerden gelen değerlendirme sonuçlarında makalenin düzeltilerek yayımını öngörülmüş ise, sonuç yazar/yazarlara bildirilir. Yayımına uygun değil ise, yine posta yolu ile yazar/yazarlara bildirilir.

Aşama 7. Düzeltme istenilen makalelerin yazar/yazarları, çalışmalarını hakemlerin istekleri doğrultusunda düzelttikten/değiştirdikten sonra editöre gönderirler. Editör, hakem isteği söz konusu ise makaleyi aynı hakeme tekrar gönderir. Hakemden böyle bir istek gelmemiş ise, editör makaledeki düzeltme ve/veya değiştirmelerin yapıldığına kanaat getirirse, kabul kararını verir. Editörün görüşü düzeltme ve değişikliklerin yapılmadığı şeklinde olursa, makale yazar/yazarlara tekrar gönderilir.

Aşama 8. Aynı işlem makale kabul edilinceye kadar devam eder (yazar/yazarlar hakem kararlarına katılmıyorlarsa, karşı yazılarını editöre bildirebilir veya gerekçelerini yazılı olarak bildirmek koşulu ile makalelerini geri çekebilirler). Uygulamada birtakım yazarların makalelerini editörlüğe herhangi bir açıklamada bulunmaksızın geri çektikleri ve herhangi bir değişiklik ve düzeltme yapmaksızın başka dergilerde yayımlattırma yoluna gittikleri gözlenmektedir. Bu şekilde davranan yazarlar ve makalelerin künyeleri dergi editörlüğünde arşivlenmektedir. Dergi politikası gereği, herhangi bir şekilde açıklamada bulunmaksızın makalesini geri çeken ve hiçbir düzeltme yapmaksızın makalesini başka dergilerde yayımlattırma yoluna giden yazarlar daha sonraki tarihlerde tekrar makale önermeleri durumunda, önerilen makale işleme konmamakta, yazarına/yazarlarına iade edilmektedir.

Aşama 9. Kabul kararı verilen makale, sayfa düzeninin yapılması için ilgili yayın bölümüne gönderilir ve basılarak yayımlanır.

Aşama 10. Makale basılmak üzere dizgisinin yapılma aşamasında, makalenin ne zaman editörlüğe ulaştığı, hangi tarihlerde değerlendirildiği ve düzeltildiği ay olarak, kaç düzeltildiği makale sonunda belirtilir.

Aşama 11. Her yılın son basılan derginin son sayfalarında, o yıl içerisinde makale değerlendiren hakemlerin isimlerinin (ve kaç kez makale değerlendirdikleri parentez içerisine alınarak) listesi alfabetik olarak yer alır.

Aşama 12. Her makale bazı istisnalar haricinde sayfa düzeni yapıldıktan sonra yazarına/yazarlarına son kez okunmak üzere gönderilir. Bu aşamada makale üzerinde sayfa düzenini bozacak değişiklik ve düzeltmelerin yapılmaması özellikle istenir.

Aşama 13. Kabul kararı verilerek yayımlanan, red edilen veya geri çekilen makalelere ait hakem değerlendirme formları dergi editörlüğünün arşivinde en az beş yıl saklanır. Hakemler herhangi bir makalenin hakem değerlendirme formunu diledikleri zaman inceleme olanağına sahiptirler.

Yukarıda açıklanan hususlardan bazılarında 2001 yılı ile birlikte bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler arasında gerekli görülürse makalelerin “yazım” ve “istatistik” editörleri tarafından da incelenmesi de bulunmaktadır. 2001 yılı ile birlikte bu çalışmanın veri kaynağı olan “makale değerlendirme belgesi” üzerinde de önemli değişikliklere gidilmiştir.

ARAŞTIRMA EVREMİ VE ÖRNEKLEME

Daha önce de belirtildiği üzere bu çalışmanın evrenini, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*'nde 1997-2000 yılları arasında kalan dört yıllık dönemde editörlüğe önerilen ve editörlük tarafından değerlendirilmek üzere hakemlere gönderilen makalelerin hakem değerlendirme formları oluşturmaktadır. Söz konusu dönemde toplam 93 makale hakem değerlendirmesine sunulmuştur. Hakem değerlendirmesine sunulan ve editörlük arşivinde bulunan 93 makalenin inceleme formu araştırma kapsamına alınmıştır. Bu şekliyle çalışmada tam sayım örnekleme tekniği kullanılmış olmaktadır. Formda, makalelerin yayımlanabilirliklerini ölçmede kullanılan 15 soru bulunmaktadır. Sorular, makalenin yayımlanabilirliğini ölçebilmek için şu hususları içermektedir.

1. Makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi,
2. Atıf yapma ve kaynak gösterme için gereken asgari etik kurallarına uygunluk,

3. Makalede yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına gösterilen özen,
4. Makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminolojinin kullanımı,
5. Anlatımın mantıksal ve yapısal bir süreklilik içerisinde kalmasına gösterilen özen,
6. Makale başlığı ile içeriği arasındaki uyum,
7. Sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu,
8. Makale hazırlama sistematığına uygunluk,
9. Geliştirilen veya temel alınan kuramın ilgili soruna yaklaşım açısından yeterliliği,
10. (Varsa) Araştırmanın dayandığı veri tabanının elde edilmesi ve hesaplanmasındaki metodolojik yeterlilik,
11. (Varsa) Makalenin dayandığı uygulamalı çalışmanın tasarım özelliklerinin makale içeriğine uygunluğu,
12. (Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) Kullanılan istatistiksel tekniklerin yeterliliği ve doğruluğu,
13. (Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) İstatistiksel yorumların anlaşılabilirliği,
14. Makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü,
15. Bulgu ve/veya sonuçların makale önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği.

Yukarıdaki konularla ilgili olarak hakem görüşü, “yetersiz”, “iyi”, “çok iyi” olmak üzere ortaya konulmuştur. Formda ölçülen yukarıdaki 15 konuya ek olarak makalenin “özgün” veya “derleme” olma durumlarına ilişkin bilgi boşlukları formda yer almaktadır. Makalenin hakemi, tercih ederse, formda ayrılmış kısma görüşlerini yazarak açıklayabilmektedir. Makalenin yayımı ile ilgili nihai karar ise “sonuç” kısmında yer alan “değiştirilmeksizin yayımlanabilir”, “düzeltilebilir” ve “yayımlanmaya uygun değil” seçenekleri üzerinde verilmiştir.

YÖNTEM

Çalışmada, 93 adet makaleye ait hakem değerlendirme formunda yer alan veriler SPSS for PC istatistik paket programında analiz edilmiştir. Makalelerin yayımlanabilirliğini ölçen 15 konunun yanı sıra makalelerin “özgün” veya “derleme” olma durumları, hakemlerin yazılı açıklamada bulunup bulunmaması, sonuçta verilen nihai kararın türü ve hakemin ünvanı da analiz kapsamına alınmıştır. Elde edilen verilerin analizi % 95 güven aralığında test edilmiş ve test aracı olarak ise Anova testi kullanılmıştır. Ayrıca, parametreler arasındaki farklılıkları ortaya koyan de-

ğişkenlerin belirlenebilmesi için ise ayrıca Varyans Turkey testi 0,05 anlamlılık düzeyinde uygulanmıştır. Öte yandan, değerlerin ortalamaları alınarak araştırınada ortaya çıkan farklılaşmalara ilişkin bulgulara ulaşılmıştır.

BULGULAR

Bulgular iki aşamada incelenecektir. Birinci aşamada tek değişkenli ve ardından Anova ve Varyans Turkey testleri yardımıyla birden fazla değişken arasındaki ilişkilerin analizi yapılacaktır. Tablo 1’de yer alan bulgular, hakem değerlendirilmesine sunulan makalelere ilişkin genel verileri kapsamaktadır. Tabloda yer alan birinci bulgu, makalelerin konularına göre dir. Bu kısımdaki bulgulardan hakem değerlendirmesine sunulan 93 makalenin önemli bir bölümünün (% 43,0) “turizm işletmeciliği” alanında hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır. İkinci sırada “turizm pazarlaması” (% 17,2) ve daha sonra da “seyahat ve ulaştırma endüstrisi” (% 10,8), “turizmin sosyal ve fiziksel etkileri” (10,8) şeklinde sıralanmaktadır. Makalelerin türlerine göre yer alan bulgulardan ise, makalelerin % 60,2’sinin “derleme” türünde oldukları ortaya çıkmaktadır.

Hakemler, ünvanlarına göre incelendiğinde, akademik kariyerin en üst basamaktan alta doğru sıralandıkları gözlenmektedir. Hakemlerin makalelerin yayımlanabilirliğine ilişkin görüşleri ezici bir çoğunlukla “düzeltilebilir” seçeneği üzerinde yoğunlaşmaktadır (% 72,0). Daha sonra ise yayımlanmaya uygun olmayanlar (% 18,3) ve düzeltilmeksizin yayımlanmaya uygun bulunanlar (% 9,7) gelmektedir.

Tablo 2, hakem değerlendirme formunda yer alan toplam 15 sorudan oluşan değerlendirme ölçütlerinin hesaplanan ortalama ve standart sapmalarını içermektedir. Ölçme kriterlerine, daha önce de belirtildiği üzere, “1 = yetersiz”, “2 = iyi”, “3 = çok iyi” şeklinde değerler verilmiştir. Buna göre üç değerlendirme ölçütü dışında kalanların “iyi”nin altında buldukları anlaşılmaktadır. En az “yetersiz” bulunan ölçütler “istatistiksel yorumların anlaşılabilirliği”, “kullanılan istatistiksel tekniklerin yeterliliği ve doğruluğu”, “makalenin dayandığı uygulamalı çalışmanın tasarım özelliklerinin makale içeriğine uygunluğu”, “bulgu ve/veya sonuçların makalenin önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği”, “makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü” üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bulguların, Türkiye’de turizm literatüründe hazırlanan uygulamalı çalışmaların ve dikkate alınan metodolojik yaklaşımın yetersiz olduğu ile ilgili bilim

Tablo 1. İnceleme konusu olan değişkenlere ait bulgular

MAKALE KONULARI	n	%
Genel turizm	1	1,1
Turistik çekicilikler ve çeşitlendirilmesi	3	3,2
Seyahat ve ulaştırma endüstrisi	10	10,8
Turizm ekonomisi	8	8,6
Turizm işletmeciliği	40	43,0
Turizm eğitim ve öğretimi	2	2,2
Turizm pazarlaması	16	17,2
Turizmin sosyal ve fiziksel etkileri	10	10,8
Diğer	3	3,2
TOPLAM	93	100,0
TÜRÜ		
Derleme	56	60,2
Özgün	35	37,6
işaretlememiş	2	2,2
TOPLAM	93	100,0
HAKEM ÜNVANLARI		
Prof. Dr.	35	37,6
Doç. Dr.	31	33,3
Yrd. Doç. Dr.	18	19,4
Doktoralı öğretim görevlisi	3	3,2
Doktorasız öğretim görevlisi	6	6,5
TOPLAM	93	100,0
SONUÇ		
Değiştirilemsiz yayımlanabilir	9	9,7
Düzeltilerek yayımlanabilir	67	72,0
Yayımlanmaya uygun değil	17	18,3
TOPLAM	93	100,0

çevrelerinde var olan görüş ile örtüşüyor olması, dikkat çekicidir. Zira en az yetersiz bulunan hususlar, makalelerin metodolojisi, kullanılan testlerin yeterliliği, makalelerin yarar ve katkının özgünlüğü, yorumların anlaşılabilirliğidir. “İyi” ve daha yukarı düzey-

lerde olumlu görülen ölçütler ise, atıf yapma ve kaynak göstermede asgari etik kurallarına uygunluk, yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına gösterilen özen, anlatımın mantıksal ve yapısal bir süreklilik içerisinde kalmasına gösterilen özen ölçütleri üzerinde uygunluk kazanmaktadır.

Tablo 3, makalelerin konusu ile değerlendirme ölçütlerine verilen değerler arasındaki ilişkiyi test etmektedir. Uygulanan Anova testi, makale konuları ile değerlendirme ölçütleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını göstermektedir ($p>0,05$). Bu durum bütün değerlendirme ölçütleri için geçerlidir. Bir başka anlatımla, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen makaleleri inceleyen hakemlerin yayım ile ilgili kararlarında makalelerin konuları etkili olmamaktadır.

Makalenin türü (özgün, derleme) ile değerlendirme ölçütlerine verilen değerler arasında ilişki, Tablo 4'de test edilmektedir. Buna göre, “araştırmanın dayandığı veri tabanının elde edilmesinde ve hesaplanmasındaki metodolojik yeterlilik” ve “istatistiksel yorumların anlaşılabilirliği” ölçütlerinde çok önemli düzeyde bir ilişkinin varlığı ortaya çıkmaktadır ($p<0,05$). “Makalenin dayandığı uygulamalı çalışmanın tasarım özelliklerinin makale içeriğine uygunluğu”, “kullanılan istatistiksel tekniklerin yeterliliği ve doğruluğu” ve “makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü” ile makalenin türü (özgün, derleme) arasında önemli düzeyde ilişkinin varlığı saptanmıştır ($p<0,05$). Uygulanan Varyans Tukey testinin sonucu ise “Makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü” konusunda hakemlerin görüşleri arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılaşmanın bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Makale değerlendirmesi yapan hakemlerin akade-

Tablo 2. Değerlendirme ölçütleri verilerinin ortalama değerleri

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	N	ORTALAMA	STANDART SAPMA
Makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi	90	1,73	,67
Atıf yapma ve kaynak gösterme için gereken asgari etik kurallara uygunluk	93	2,09	2,19
Makalede yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına gösterilen özen	91	2,03	2,20
Makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminalajinin kullanımı	93	1,74	,62
Anlatımın mantıksal ve yapısal bir süreklilik içerisinde kalmasına gösterilen özen	90	2,10	2,22
Makale başlığı ile içeriği arasındaki uyum	92	1,90	,73
Sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu	92	1,68	,68
Makale hazırlama sistematiğine uygunluk	90	1,73	,61
Geliştirilen veya temel alınan kuramın ilgili soruna yaklaşım açısından yeterliliği	78	1,86	2,39
(Varso) Araştırmanın dayandığı veri tabanının elde edilmesi ve hesaplanmasındaki metodolojik yeterlilik	45	1,56	,62
(Varso) Makalenin dayandığı uygulamalı çalışmanın tasarım özelliklerinin makale içeriğine uygunluğu	37	1,65	,59
(Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) Kullanılan istatistiksel tekniklerin yeterliliği ve doğruluğu	38	1,53	,60
(Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) İstatistiksel yorumların anlaşılabilirliği	41	1,49	,55
Makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü	81	1,69	,56
Bulgu ve/veya sonuçların makalenin önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği.	83	1,63	,58

Tablo 3. Makale konuları ile değerlendirme ölçütleri arasındaki ilişki

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	F	Sig.
Makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi	1,112	,364
Atıf yapma ve kaynak gösterme için gereken asgari etik kurallara uygunluk	,608	,769
Makalede yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına gösterilen özen	1,095	,375
Makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminolojinin kullanımı	1,317	,247
Anlatımın mantıksal ve yapısal bir süreklilik içerisinde kalmasına gösterilen özen	1,250	,282
Makale başlığı ile içeriği arasındaki uyum	1,268	,271
Sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu	,795	,608
Makale hazırlama sistematığına uygunluk	1,035	,417
Geliştirilen veya temel alınan kuramın ilgili soruna yaklaşım açısından yeterliliği	559	,808
(Varsa) Araştırmanın dayandığı veri tabanının elde edilmesi ve hesaplanmasındaki metadajlık yeterlik	,634	,744
(Varsa) Makalenin dayandığı uygulamalı çalışmanın tasarım özelliklerinin makale içeriğine uygunluğu	,475	,863
Makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi	,366	,930
Atıf yapma ve kaynak gösterme için gereken asgari etik kurallara uygunluk	,325	,950
Makalede yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına gösterilen özen	2,022	,056
Makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminolojinin kullanımı	1,102	,372

p>0,05 = anlamlı p<0,05 = anlamsız

mik ünvanları ile değerlendirme ölçütlerine verilen değerler arasındaki ilişkinin analizi sonucunda (Tablo 5); “makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi”, “makale hazırlama sistematığına uygunluk” “makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminolojinin kullanımı”, “kullanılan istatistiksel tekniklerin yeterliliği ve doğruluğu”, “bulgu ve/veya sonuçların makalenin önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği” ve “istatistiksel yorumların anlaşılabilirliği” ile hakemlerin ünvanları arasında çok önemli düzeyde ilişkinin var olduğu saptanmıştır (p<0,05). Ünvanların hangi ölçütler üzerinde anlamlı farklılık ortaya koyduğu konusu Varyans Tukey testi ile analiz edilmiştir. Buna göre, “makalede ilgi-

li literatürden yararlanma biçimi ve derecesi” ölçütünde “prof. dr.” ünvanlı hakemler ile “yrd. doç. dr.” ünvanlı olanlar arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılaşmanın bulunduğu saptanmıştır. “Makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminolojinin kullanımı” ile ilgili ölçüte verilen değerler arasında “prof. dr.” ile “yrd. doç. dr.” ünvanlı hakemlerin; “sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu” ölçütlerinde yine “prof. dr. ile “yrd. doç. dr.” ünvanlı hakemlerin; “makale hazırlama sistematığına uygunluk” ölçütlerinde de “prof. dr.” ünvanlı hakemler ile “yrd. doç. dr. ünvanlı hakemlerin 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılaşma yarattıkları gözlenmektedir

Tablo 6, makale değerlendirme ölçütlerine verilen değerler ile makalenin yayımlanabilir, düzeltilebilir

Tablo 4. Makale türü ile değerlendirme ölçütleri arasındaki ilişki

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	ÖZGÜN	DERLEME	TOPLAM	F	Sig.
Makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi	1,71	1,76	1,90	,214	,808
Atıf yapma ve kaynak gösterme için gereken asgari etik kurallara uygunluk	1,80	2,54	2,09	1,241	,294
Makalede yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına gösterilen özen	1,78	2,46	2,03	1,076	,345
Makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminolojinin kullanımı	1,77	1,74	1,74	1,478	,234
Anlatımın mantıksal ve yapısal bir süreklilik içerisinde kalmasına gösterilen özen	2,15	2,03	2,10	,029	,971
Makale başlığı ile içeriği arasındaki uyum	1,84	2,03	1,90	1,061	,350
Sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu	1,60	1,80	1,68	1,155	,320
Makale hazırlama sistematığına uygunluk	1,61	1,91	1,73	2,799	,066
Geliştirilen veya temel alınan kuramın ilgili soruna yaklaşım açısından yeterliliği	1,96	1,71	1,86	,098	,907
(Varsa) Araştırmanın dayandığı veri tabanının elde edilmesi ve hesaplanmasındaki metadajlık yeterlik	1,17	1,81	1,56	7,577	,002
(Varsa) Makalenin dayandığı uygulamalı çalışmanın tasarım özelliklerinin makale içeriğine uygunluğu	1,38	1,86	1,65	3,477	,042
(Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) Kullanılan istatistiksel tekniklerin yeterliliği ve doğruluğu	1,17	1,69	1,53	3,543	,040
(Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) İstatistiksel yorumların anlaşılabilirliği	1,14	1,65	1,49	5,235	,010
Makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü 1	,54	1,88	1,69	4,007	,022
Bulgu ve/veya sonuçların makale önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği.	1,60	1,68	1,63	,237	,790

p>0,05 = anlamlı p<0,05 = anlamsız

Tablo 5. Hakem ünvanı ile değerlendirme ölçütleri arasındaki ilişki

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	PROF.	DOÇ.	YRD. DOÇ.	ÖĞR. GÖR	ÖĞR. GÖR(Dr)	TOPLAM	F	Sig.
Makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi	2,09	1,85	1,41	1,33	1,33	1,73	5,095	,001
Anf yapma ve kaynak gösterme için gereken asgari etik kurallara uygunluk	2,14	2,39	1,67	1,67	1,67	2,09	,391	,815
Makalede yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına gösterilen özen	2,03	2,26	1,78	1,33	2,00	2,03	,211	,932
Makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminolojinin kullanımı	1,94	1,77	1,33	1,67	1,67	1,74	3,163	,018
Anlatımın mantıksal ve yapısal bir süreklilik içerisinde kalmasına gösterilen özen	2,21	2,53	1,39	1,50	1,67	2,10	,852	,496
Makale başlığı ile içeriği arasındaki uyum	2,14	1,80	1,61	2,00	1,83	1,90	1,930	,113
Sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu	1,91	1,57	1,39	2,33	1,50	1,68	3,156	,018
Makale hazırlama sistematığına uygunluk	2,00	1,65	1,50	1,67	1,40	1,73	2,983	,023
Geliştirilen veya temel alınan kuramın ilgili soruna yaklaşım açısından yeterliliği	1,89	2,29	1,29	1,67	1,00	1,86	,580	,678
(Varsa) Araştırmanın dayandığı veri tabanının elde edilmesi ve hesaplanmasındaki metodolojik yeterlik	1,80	1,29	1,50	2,00	1,00	1,56	2,266	,079
(Varsa) Araştırmanın dayandığı veri tabanının elde edilmesi ve hesaplanmasındaki metodolojik yeterlik	1,82	1,60	1,44		1,00	1,85	,966	,440
(Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) Kullanılan istatistiksel tekniklerin yeterliliği ve doğruluğu	1,71	1,25	1,44	3,00	1,50	1,53	3,059	,030
(Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) İstatistiksel yorumların anlaşılabilirliği	1,69	1,25	1,30	3,00	1,50	1,49	4,297	,006
Makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü	1,90	1,57	1,56	2,00	1,40	1,69	2,916	,026
Bulgu ve/veya sonuçların makale önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği.	1,88	,50	1,44	1,67	1,25	1,63	2,916	,026

p>0.05 = anlamlı p<0.05 = anlamsız

veya yayımlanamaz olması ile ilgili sonuçları arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Değişkenler genelde, “değiştirilerek yayımlanabilir” ve “yayımlanmaya uygun değil” seçeneklerine göre “değiştirilmeksizin yayımlanabilir” seçeneği için daha yüksek puana sahiptir. Bu sonuç, hakemlerin değerlendirmelerinde çelişkili karar vermediklerini göstermektedir. Tablo da yer alan test sonuçları; “makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi”, “makale başlığı ile içeriği arasındaki uyum”, “sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu”, “makale hazırlama sistematığına uygunluk”, “araştırmanın dayandığı veri tabanının elde edilmesi ve hesaplanmasındaki metodolojik yeterlik”, “makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü” ve “bulgu ve/veya sonuçların makale önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği” ile makalenin yayımlanabilirliğine ilişkin sonuçlar arasında yüksek düzeyde ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır.

Uygulanan Varyans Tukey testinin sonuçları makalelerin yayımlanması ile ilgili sonuçlar ile bazı değerlendirme ölçütleri arasında anlamlı farklılaşmaların olduğunu ortaya koymaktadır. “Makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi” ölçütünde makalenin değiştirilmeksizin yayımlanabilirliği ile düzeltilerek yayımlanması; yine aynı değerlendirme ölçütünde değiştirilmeksizin yayımlanabilir olması ile yayımlanmaya uygun olmaması arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılaşmanın olduğu görülmüştür.

“Makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminolojinin kullanımı” ölçütünde değiştirilmeksizin yayımlanması sonucu ile düzeltilerek yayımlanması

arasında ve değiştirilmeksizin yayımlanması ile yayımlanmaya uygun olmaması arasında anlamlı farklılaşma bulunmaktadır. “Makale başlığı ile içeriği arasındaki uyum” konusundaki değerlendirme ölçütünde değiştirilmeksizin yayımlanması ile yayımlanmaya uygun olmaması sonuçları arasında ve düzeltilerek yayımlanması ile yayımlanmaya uygun olmaması arasında anlamlı farklılaşmaya rastlanmıştır. “Sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu” ölçütlerinde değiştirilmeksizin yayımlanması ile “düzeltilerek yayımlanması” sonuçları arasında ve “düzeltilerek yayımlanması” ile “yayımlanmaya uygun değil” sonuçları arasında da anlamlı farklılaşma bulunmaktadır. “

Makale hazırlama sistematığına uygunluk” konulu değerlendirme ölçütünde “değiştirilmeksizin yayımlanabilir” sonucu ile “yayımlanmaya uygun değil” sonucu arasında; “düzeltilerek yayımlanabilir” sonucu ile “yayımlanmaya uygun değil” sonucu arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılaşma bulunmaktadır. “İstatistiksel yorumların anlaşılabilirliği” konusunda “düzeltilerek yayımlanabilir” sonucu ile “yayımlanmaya uygun değil” sonucu arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. “Makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü” konulu değerlendirme ölçütlerinde “değiştirilmeksizin yayımlanabilir” sonucu ile “yayımlanmaya uygun değil” sonucu arasında; “yayımlanmaya uygun değil” sonucu ile “düzeltilerek yayımlanabilir” sonucu arasında anlamlı farklılaşma bulunmaktadır.

“Bulgu ve/veya sonuçların makale önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği” konusunda ise “değiştirilmeksizin yayımlanabilir” sonucu ile “yayımlanmaya uygun değil” sonucu ile

Tablo 6. Yayınlanma ile ilgili sonuçlar ile değerlendirme ölçütleri arasındaki ilişki

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	DEĞİŞTİRİLMEKSİZİN YAYIMLANABİLİR	DÜZELTİLEREK YAYIMLANABİLİR	YAYIMLANMAYA UYGUN DEĞİL	TOPLAM	F	Sig.
Makalede ilgili literatürden yararlanma biçimi ve derecesi	2,33	1,74	1,38	1,73	6,716	,002
Atf yapma ve kaynak gösterme için gereken asgari etik kurallarına uygunluk	2,56	2,18	1,47	2,09	,942	,394
Makalede yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına gösterilen özen	2,22	1,77	3,00	2,03	2,094	,129
Makalede dilbilgisi kurallarının, mesleki deyim ve terminalojinin kullanımı	2,33	1,70	1,59	1,74	,122	,008
Anlatımın mantıksal ve yapısal bir süreklilik içerisinde kalmasına gösterilen özen	2,33	2,23	1,44	2,10	,869	,423
Makale başlığı ile içeriği arasındaki uyum	2,44	1,94	1,47	,90	6,224	,003
Sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu	2,33	1,67	1,41	1,68	6,139	,003
Makale hazırlama sistematizmine uygunluk	2,11	1,80	1,25	1,73	8,167	,001
Geliştirilen veya temel alınan kuramın ilgili soruna yaklaşım açısından yeterliliği	2,13	2,00	1,14	1,86	,772	,466
(Varsa) Araştırmanın dayandığı veri tabanının elde edilmesi ve hesaplanmasındaki metadajlık yeterliği	2,00	1,64	1,11	1,56	3,739	,032
(Varsa) Makalenin dayandığı uygulamalı çalışmanın tasarım özelliklerinin makale içeriğine uygunluğu	1,67	1,69	1,50	1,65	,317	,731
(Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) Kullanılan istatistiksel tekniklerin yeterliliği ve doğruluğu	2,00	1,59	1,14	1,53	2,328	,112
(Makale uygulamalı bir çalışmaya dayalı ise) İstatistiksel yorumların anlaşılabilirliği	1,67	1,58	1,00	1,49	3,774	,032
Makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü	2,13	1,74	1,31	1,69	7,153	,001
Bulgu ve/veya sonuçların makale önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği	2,13	1,70	1,07	1,63	13,74	,000

p>0.05 = anlamlı p<0.05 = anlamsız

lanmaya uygun değil” sonucu arasında ve “düzeltile-rek yayımlanabilir” sonucu ile “yayımlanmaya uy-gun değil” sonucu arasında 0,05 anlamlılık düzeyin-de anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında toplam 93 hakem değerlendirmesi formu üzerinde analiz işlemi yürütülmüştür. Makalelerin yarıya yakın bir bölümü turizm işletmeciliği konusunda hazırlanmıştır. Ayrıca, turizm pazarlaması, turizmin sosyal ve fiziksel etkileri ve seyahat ve ulaştırma endüstrisi alanlarında hazırlanmış makalelerin öncelikli hazırlanan konular olduğu ortaya çıkmıştır. Değerlendirme kapsamına alınan makalelerin dağılımı, bir anlamda, Türkiye’de turizm literatüründe üretilen çalışmaların konusal dağılımı hakkında da önemli ipuçları vermekte ve daha önce benzer konularda gerçekleştirilen çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir (Kozak 1996). Değerlendirilen makalelerin yarısından fazlasının derleme türünde çalışmalar olduğu görülmüştür. Öte yandan, hakemliğine başvuranların içerisinde profesör ve doçentlerin ilk iki sırayı aldıkları ve değerlendirilen makalelerin 1/3’ü için hakemlerden düzeltme isteği geldiği öğrenilmiştir.

Makale değerlendirme ölçütlerine hakemler tarafından verilen değerlerin standart sapmaları, bazı kriterlerin diğerlerinden farklılık arz ettiklerini ortaya koymuştur. Buna göre, hakemlerin üç ölçüt dışın-

da kalan ölçütlerde dergiye ulaşan makaleleri genel olarak “iyi”nin altında buldukları anlaşılmaktadır. En az yetersiz bulunan ölçütlerin daha çok istatistiksel analiz, yorum ve yeterlik üzerinde yoğunlaşıyor olması, Türkiye’de turizm alanında üretilen çalışmalar hakkında var olan yaygın görüşü desteklemektedir. Bununla birlikte, “iyi”nin üzerinde bulunan hususlar ise daha çok makalelerin şekil şartları, yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına gösterilen titizlik ile anlatımın mantıksal ve yapısal bir süreklilik içerisinde kalmasına gösterilen özen konularındadır. Özellikle yaygın Türkçe karşılıkların kullanımına ve anlatımın mantıksal ve yapısal bir süreklilik içerisinde kalmasına gösterilen titizlik ölçütlerinin “iyi” bulunması, üzerinde durulması gereken bir husus olarak dikkatleri çekmektedir. Her iki ölçüt de Türkiye’de turizm literatürüne katkıda bulunan araştırmacı ve akademisyenlerin dil ve anlatım konularında giderek iyi bir konuma gelmekte oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Öte yandan karşılaştırmalarda farklılık yaratan değişkenlerin neler olduğunun belirlenebilmesi için uygulanan analiz neticesinde makalelerin türü, hakem ünvanları ve yayımlanma ile ilgili sonuçlara ilişkin değişkenlerde anlamlı farklılaşmaya neden olan hususların var olduğu belirlenmiştir. Bunlar arasında özellikle hakem ünvanları arasında anlamlı farklılaşmanın “prof. dr.” ünvanlı hakemler ile “yrd. doç. dr.” ünvanlı hakemler arasında ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu hakemlerin “yazarın literatürden

yararlanma biçimi ve derecesi”, “makalede Türkçe dilbilgisi kurallarının, deyim ve mesleki terminolojinin kullanımındaki yeterlilik”, “sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu” ve “makale hazırlama sistematğine uygunluk” ölçütleri üzerinde farklı görüşler ortaya koymuş olmaları dikkat çekmektedir. prof. dr.’lar ile yrd. doc. dr. ünvanlı hakemler arasında ortaya çıkan farklılaşmanın ardında, Türkiye turizm literatüründe var olan kuşak farklılığı bulunduğu gözlenmektedir. Gerçekten de daha çok birinci kuşak turizm araştırmacılarının üyesi olan prof. dr.’lar ile ikinci ve üçüncü kuşak turizm araştırmacıları içerisinde yer alan yrd. Doç. dr.’ların bazı konularda farklı düşünceleri, bilimsel gelişmenin bir işareti olarak algılanmalıdır. Zira, özellikle yazarların literatürden yararlanma biçimi ve derecesi, sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu ve makale hazırlama sistematğine uygunluk ölçütlerinde daha çok birinci kuşak turizm araştırmacıları içerisinde yer alan “prof. dr.”lar ile daha çok ikinci kuşak içerisinde yer alan “yrd. doç. dr.”ların bu konulardaki farklı bakışlarını ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir.

Literatürden yararlanma, dilbilgisi kurallarına uygunluk, makalenin başlığı ile içeriğinin uyumu, çalışma amacının ortaya konuluşu, makale hazırlama sistematğine uygunluk, istatistiksel yorumların anlaşılabilirliği, makalenin getirdiği düşünülen yarar ve katkısının özgünlüğü ile bulgu ve sonuçların makalenin önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği de farklılık yaratan ölçütler arasında yer almaktadır. Genel olarak farklılık gösteren ölçütler incelendiğinde, söz konusu kriterlerin bir makalede genel kabul gören koşullar arasında yer alan konular olduğu gözlenmektedir. Hakemlerin bir makalenin yayımlanması veya yayımlanmaması ile ilgili görüşlere ulaşılmalarında belirleyici olan ölçütlerin; literatürden yararlanma, makale başlığı ile içeriğinin ilişkisi, sorunun ve çalışma amacının ortaya konuluşu, makale hazırlama sistematğine uygunluk, veri tabanının elde edilmesi ve hesaplanmasındaki metodolojik yeterlilik ve bulgu ve sonuçların makalenin önceki bölümleri ile olan ilişkisinin yeterliliği olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir başka anlatımla, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi’nin hakemleri bir makaleyi yayımlanmaya uygun görebilmek için en çok yukarıda sıralanan ölçütler dikkat etmektedirler.

DEĞERLENDİRME

Hakemlerin önemle aradıkları yukarıdaki hususlar incelendiğinde, dünya genelinde bir makalede aranan genel kabul gören ölçütler arasında yer aldıkları

anlaşılmaktadır. Bu sonuç, Türkiye’deki hakemlerin makalelerin yayımlanabilirliği ile ilgili olarak dünyadaki meslektaşları ile genellikle örtüşen konularda beklenti içerisinde olduklarını ortaya çıkmaktadır.

Son olarak belirtilmesi gereken husus, bu türdeki bir araştırmadan daha genel ve daha nesnel sonuçlara ulaşabilmek için, hakemlere ilişkin başka bilgilere de gereksinme olduğudur. Zira, hakemlerin esas uzmanlık alanlarının makale değerlendirmeleri üzerinde önemli olabileceği incelenmesi gereken bir konudur. Zira, turizmin interdisipliner özelliği, bu alanı farklı alanlardan pek çok kişinin uzmanlaşma dalı olarak seçmesine neden olmaktadır.

Öte yandan, hakemlerin başka dergilerde hakemlik yapıp yapmamaları, hakemlik yapılan dergilerin ulusal ve uluslararası alanda yayınlanıyor olması, hakemlerin cinsiyetleri, yabancı dil bilme düzeyleri, ihtisas çalışmalarını yurtiçinde veya yurtdışında yapma durumları da önemli faktörlerdir. Yine, hakemlerin analitik ve ampirik çalışmaya olan eğilimleri, ampirik çalışma yapabilmek için yeterli bilgi ve deneyime sahip olup olmadıkları da bu tür değerlendirmelerde analiz edilmesi gereken hususlardır.

KAYNAKÇA

- Abramowitz, S.I., Gomes, B., & Abramowitz, C.V. (1975). Publish or politic: Referee Bias in Manuscript Review. *Journal of Applied Social Psychology*, 5: 187-200.
- Babor, T. F., Edwards, G. (1996). Inside Addiction Peering into the Editorial Review Process. *Addiction*, 91(12):1757- 763.
- Benjamin, J.J. ve Brenner, V.C. (1974). “Perceptions of Journal Quality”. *Accounting Review*, April: 360-362.
- Bornstein, R.F. (1991). Manuscript Review in Psychology: Psychometrics, Demand Characteristics, and an Alternative Model. *The Journal of Mind and Behavior*, 12: 429-468.
- Brinn, T., J.M.J, Pendlebury, M. (1996). “U.K. Accountants’ Perceptions of Research Journal Quality, *Accounting Business Res.*, (26): 265-278.
- Brown, L.D. ve Huefner, R.S. (1994). “The Familiarity with and Perceived Quality of Accounting Journals: Views of Senior Accounting Faculty in Leading USA MBA Programs”, *Contemporary of Accounting Res.*, (11): 223-250.
- Brustad, R.J. (1999). “Editorial Perspective: The Contribution of the Manuscript-Review Process to Knowledge Development in Sport and Exercise Psychology”, *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 21 (4): 307-312.
- Clark, A., S.-J., J., Newsom, R. (2000). Journal Editing: Managing the Peer Review Process for Timely Publication of Articles. *Publishing Research Quarterly*, 16 (3): 62-71.
- Cummings, L.L., ve Frost, P.J. (1985). *Reflections On The Experiences In An Editor’s Chair: An Analysis Of Reported Experiences of Journal Editors In The Organizational Sciences*. In L.L. Cummings & P.J. Frost (Eds.), *Publishing In The Organizational Sciences*, (pp. 379-468).
- Homewood, IL: Richard D. Irwin, Inc. Epstein, S. (1995). What Can Be Done To Improve The Journal Review Process. *American Psychologist*, 50: 883-885.

- Gilliland, S. W., C. Jose M. (1997). Reviewer and Editor Decision Making The Journal Review Process. *Personnel Psychology*, 50(2): 427-453.
- Hartley, J. (1987). A Code Of Practice For Refereeing Journal Articles. *American Psychologist*, 42: 959. Howard, T.P. ve Nikolai, L.A. (1983). "Attitude Measurement and Perceptions of Accounting Faculty Publications Outlets", *Accounting Reviews*, LVIII: 765-776.
- Kassirer, J.P., ve Campion, E.W. (1994). Peer Review: Crude And Understudied, But Indispensable. *JAMA*, 272: 96-97.
- Kozak, N. (1996). Türkiye'de Yayımlanan Turizm Konulu Makaleler Üzerine Bir İnceleme, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2):22-22.
- Kozak, N. (1997). *Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası (1952-1995)*. Ankara: Anatolia yayıncılık.
- McGaghie, W. C. (1999). Focuses on Journal manuscripts. Responsibilities Involved in Reviewing Manuscripts Submitted for Publication in a Journal; Impact of Critical Judgment on Reviewing Manuscript; Types of Manuscripts. *Teaching & Learning in Medicine*. 11(3B):123-125.
- Nobbes, C.W. (1986). "Academic Perceptions of Accounting Journals in the English Speaking World". *Accounting Reviews*, (18): 7-16.
- Nobes, C.W. (1985). "International Variations in Perceptions of Accounting Journals". *Accounting Reviews*, LX: 702- 705.
- Sharp, D.W. (1990). What Can and Should be Done to Reduce Publication Bias?: The Perspective of an Editor. *JAMA*, 263: 1390-1391.
- Snaby, M. H., Maddux, C. D.: Z., Denise S., Henderson, N. J. (2000). Professional Counseling Journals: Implementing on-Line Editing and Peer Review. *Counselor Education & Supervision*, 40(1): 26.
- Street, M.D. ve Bozeman, D.P. (1998). "Author Perceptions of Positive and Negative Editor Behaviors in the Manuscript Review Process". *Journal of Social Behavior and Personality*, 13 (1): 1-22.
- Von Glinow, M.A. ve Novelli, L. (1982). Ethical Standards Within Organizational Behavior. *Academy of Management Journal*, 25: 417-436.
- Yüksek Öğretim Kurulu, www.yok.gov.tr
- Gönderilme tarihi: : Nisan 2001
Değerlendirme : Mayıs 2001
Düzeltilme : Mayıs 2001
Kabul : Haziran 2001
- Yrd. Doç. Dr. Nazmi Kozak, Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Yunus Emre Kampusu, 26470 Eskişehir
E-mail: nkozak@anadolu.edu.tr